

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

MIELI ry:llä ei ole lausuttavaa.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

MIELI ry pitää tarkoituksenmukaisena tavoitetta sitoa osaamiskeskustoiminnan toteutus selkeämmin valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman painopistealueisiin. Toiminnan painopisteen siirtäminen laatuun ja laajuuteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijaan tuo toiminnan toteutukseen ja vaikutusten arviointiin selkeyttä.

MIELI ry tukee ehdotusta siitä, että valtionapukelpoisuuden harkinnassa otetaan huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Tämä on tärkeää nuorisoalan kokonaisvaltaisen osaamisen kehittämisen kannalta ja mahdollistaa nuorisoalalle tarjottavan ajankohtaisen perus- ja erityisosaamisen vahvistamisen poikkileikkaavasti ja koko osaamiskeskuskokonaisuuden kattavasti.

MIELI ry pitää hyvänä, että osaamiskeskusten toimintaan ehdotetaan jatkossakin sisältyvän nuorisoalan perus- ja erityisosaamisen kehittäminen ja edistäminen. Samalla on tärkeää luoda jatkuvuutta eri osaamiskeskuskausille ja pyrkiä hyödyntämään myös aiemmillä kausilla tuotettuja koulutus- ja tietomateriaalikonaisuuksia.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

MIELI ry:llä ei ole lausuttavaa.

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

MIELI ry:llä ei ole lausuttavaa.

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

MIELI Suomen Mielenterveys ry:n mielestä Suomen Harrastamisen mallin kirjaaminen nuorisolakiin on perusteltua. Tällä varmistetaan säännöllinen toiminta mallin ympärillä, luodaan pysyviä rakenteita ja pystytään kehittämään lasten ja nuorten harrastamista pitkäjänteisesti.

MIELI ry pitää tärkeänä 12a § 2 momentin painotusta harrastustoiminnan järjestäjän harrastuksen ohjaamiseen liittyviin tietoihin ja taitoihin, erityisesti sitä, että harrastuksen sisällöllisen osaamisen rinnalle nostetaan lasten ja nuorten pedagogisen ohjaamisen näkökulma. Tämä tukee kokonaisuudessaan harrastustoiminnan toteutuksen laadukkuutta. MIELI ry näkee, että harrastustoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistaisi se, että harrastamisen ohjaajien kautta heille välittyvät elämäntaitoja vahvistavat viestit olisivat linjassa heidän koulussa ja nuorisotyössä vastaanottamien viestien kanssa. Täten harrastusten ohjaajien osaamista olisi tärkeä pystyä kohdennetusti vahvistamaan Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen puitteissa. MIELI ry ehdottaa, että harrastustoimintaan myönnettävää valtionavustusta olisi mahdollista käyttää myös harrastustoimintaa järjestävien tahojen, erityisesti harrastusohjaajien, osaamisen vahvistamiseen. Rahoituksen keinoin olisi turvattava kaikkien lasten ja nuorten harrastustoiminnan ohjaajien osaaminen lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseksi. Tämä mahdollisesti edellyttäisi määrärahan lisäämistä, jonka suuruus voitaisiin määrittellä vuosittain budjetissa.

Lasten ja nuorten mielenterveyttä on vaalittava ja vahvistettava kaikilla tavoilla, jotka vaikuttavat suotuisasti heidän kehitykseensä. Lapsi ja nuori voi hyvin turvallisessa ryhmässä, jossa hän kokee tulevaisuutensa nähdyn ja kuullun ja jossa hän oppii mielenterveystaitoja kuten tunne-, tietoisuus- ja kaveritaitoja. Myös ohjaajien jaksamista ja mielenterveyttä on vahvistettava: Kun ohjaajat voivat hyvin, heillä on enemmän voimavaroja tukea esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa olevia lapsia ja nuoria.

Yllä mainittuun liittyen, MIELI ry pitää tärkeänä, että harrastustoiminnan toteutuksen laadun arviointiin luetaan mukaan harrastavien nuorten hyvinvointi ja harrastamisen hyvinvointivaikutukset. MIELI ry esittää, että lakia säädettäessä lasten ja nuorten harrastustoimintaan luodaan selkeät laatukriteerit, joihin kuuluu myös mielenterveyden edistäminen lasten ja nuorten harrastustoiminnassa. Samalla MIELI ry peräänkuuluttaa nuorten hyvinvointia tukevien harrastamismallien arviointia ja vaikuttaviksi havaittujen mallien valtakunnallista levittämistä. Näiden mahdollistaminen edellyttäisi kunnille yhtenäisempää ohjeistusta Harrastamisen Suomen mallia koordinoivalta taholta.

MIELI ry ehdottaa, että oppivelvollisuuden ulottamisen 18 ikävuoteen asti myös Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen laajentamista koskemaan myös toisella asteella opiskelevat nuoret tarkasteltaisiin. Harrastuspudokkuus on suurta juuri perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä ja tällaisessa nivelvaiheessa nuoret kohtaavat muutenkin paljon hyvinvointia haastavia muutoksia. Harrastamisen jatkuvuuden mahdollistaminen olisi mahdollisesti vaikuttava tapa vahvistaa nuorten hyvinvointia yli nivelvaiheen.

Vaikka MIELI ry toivoo, ettei harrastusten toteutusta kiinnitettäisi liian tiukasti koulun tilaan tai välittömään koulupäivän yhteyteen ainakaan vanhemmilla nuorilla. Nuorten toivomissa harrastuksissa nousee esiin varsin moninainen kirjo harrastuksia, joista monia on vaikea, ellei mahdotonta toteuttaa koulun tiloissa. Harrastamisen mahdollistaminen vapaamuotoisemmin tukisi myös nuorten omaehtoisuutta ja osallisuuden kokemusta omassa elämässään. MIELI ry myös kokee,

että nuorisotilojen mahdollisuutta harrastusten toteutuksessa ja nuorisotyöntekijöiden roolia harrastusten ohjaamisessa ei olla hyödynnetty riittävästi ja sitä voisi tuoda tulevaisuudessa vahvemmin näkyviin.

Vaikka MIELI ry suhtautuu varsin positiivisesti Harrastamisen Suomen mallin kirjaamiseen nuorisolakiin, järjestö esittää kuitenkin huolensa lasten oikeuksien ja tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien näkökulmasta. Miten turvataan kaikkien lasten ja nuorten oikeus maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä asuinpaikasta riippumatta? MIELI ry korostaa, että rahoituksella on tuettava erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten harrastamista. MIELI ry kokee, että harrastuspudokkuuden ehkäisy ja vielä harrastamattomien nuorten innostaminen harrastamisen pariin etsivän harrastustoiminnan kautta vahvistaisi nuorten hyvinvointia. Tähän ei nykyisessä mallissa vielä olla pystytty vastaamaan ja MIELI ry peräänkuuluttaa kartoitusta mahdollisista ratkaisuista, miten saada näitä vahvemmin esiin. Samoin on tärkeää miettiä ratkaisuja tavoitteellisen, useammin kuin kerran viikossa tapahtuvan harrastamisen mahdollistamiseen ja tukemiseen myös sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleville nuorille. Ilman tätä on riski, että monilla nuorilla harrastaminen jää lyhytkestoiseksi harrastuskokeiluiksi, ja heiltä jää pois mahdollisuus määrätietoisuutta ja tavoitteellisuutta vahvistavaan harrastamiseen.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

MIELI ry pitää lähtökohtaisesti hyvänä ehdotusta toiminnan ajankohtaisuuden huomioimisesta nuorisotalon järjestöjen valtionapukelpoisuutta mietittäessä. Toiminnan ajankohtaisuuden arvioiminen olisi kuitenkin tärkeää sisällyttää myös muihin osiin nuorisolain puitteissa toteutettavaan toimintoihin. Samaan aikaan on huomioitava ajankohtaisuuden määrittelyn haastavuus ja ajankohtaisten trendien pidemmän aikavälin vaikutusten ennalta-arvaamisen mahdottomuus. Esimerkiksi tarve nuorten mielenterveyden tukemiseen ja mielenterveystaitojen vahvistamiseen oli ollut nähtävissä jo ennen koronapandemiaa, mutta pandemia-ajan vaikutukset ovat lisänneet tätä tarvetta, vaikka todelliset vaikutukset voidaan tietää vasta vuosien kuluttua. Samoin koulutusten tarjoaminen nuoria kohtaaville ammattilaisille verkossa oli ajankohtainen suuntaus jo ennen koronapandemiaa, mutta se on ottanut entistä vahvemman roolin korona-aikana. Vielä on kuitenkin vaikea sanoa, miten verkossa tapahtuva ammattilaisten kouluttaminen kehittyy tulevina vuosina.

MIELI ry arvostaa sääntömuutosten yleistä tavoitetta auttaa valtionapuviranomaista kohdistamaan avustukset entistä tarkemmin laadukkaaseen ja ajankohtaiseen nuorisotyöhön ja -toimintaan, ja siten välillisesti tukea nuorten kasvu- ja elinoloja sekä vahvistaa heidän aktiivista kansalaisuuttaan. MIELI ry näkee nuorten mielenterveyden edistämisen tapahtuvan parhaiten nuorten omissa kasvuympäristöissä heitä kohtaavien aikuisten tukemina. Tässä toiminnan laadun varmistaminen on keskeisessä roolissa ja se voidaan varmistaa tehokkaalla yhteistyöllä ja osaamisen vahvistamisella eri toimijoiden kesken.

Tähtinen Tapio
MIELI Suomen Mielenterveys ry

Hannukkala Marjo
MIELI Suomen Mielenterveys ry - Lapset, nuoret ja perheet osasto